

Kulturorienteret og tekstorienteret etnografi

Teorier og metoder i Faglighed og skriftlighed

Ellen Krogh

Språkbrukskollokviet, Stockholm 4. februar 2015

Projekt Faglighed og skriftlighed

- Relevans: Skriftlighedens eksplosivt voksende betydning.
- Finansiering af Det Frie Forskningsråd 2010-2015:
Eksplorativ forskning.
- Det særlige:
Etnografiske længdestudier
Det systematiske elevperspektiv
- Mål: undersøge hvordan elever
 - lærer fag gennem skrivning og skrivning gennem fag
 - udvikler skrivekompetencer og skriveridentiteter gennem deres gymnasieuddannelse

Bevægelse i projektet

- Studier af skrivehændelser og skrivekulturer
Christensen, Elf, Krogh (2014). *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*
- Studier af skrivere og tekster i faglige skrivekulturer
Krogh, Christensen, Jakobsen (red.) (2015). *Elevskrivere i gymnasiefag*
- Længdestudier af skriverbaner og skriverudvikling
Krogh & Jakobsen (red.) (forv. 2016). *Skriverudviklinger i gymnasiet*.

Projektorganisering og -historie

- Forstudie 2009-2010: grundskolens 9. klasse, 3 forskere i egen forskningstid
- Projekt i fuld skala 2010-2015 (Det Frie Forskningsråd): gymnasieniveau, 10 forskere
 - Tværfaglig og tværinstitutionel forskergruppe
 - Internationalt forskerpanel
- Tæt samarbejde, delte data på fælles dataplatform
- Ph.d.-afhandlinger:
 - Piekut (2012): *Genreskrivning i de fire gymnasiers danskfag – en undersøgelse af genrekompetence i elevbesvarelser fra de fire ungdomsuddannelser*
 - Iversen (2014): *Skrivning og skriveudvikling i de gymnasiale matematikfag*
- Øvrige publikationer og aktiviteter se www.sdu.dk/fos

Design

Etnografiske skrivekulturstudier i folkeskolen (3 skoler)

Længdestudier, elevskrivning i gymnasiet - alle fag

- 6 elever (5 skoler): fra 9. klasse til 3. gymnasieklasse (4 år)
- 1 elev på endnu en skole: fra 9. klasse til 1. gymnasieklasse (2 år)

Længdestudier, elevskrivning i gymnasiet - specifikke fag

- Obligatoriske tværfag ("faggrupper" på hf): 4 elever, 1 skole, 2 år
- Matematik: 8 elever, 4 skoler, 1 år
- Religion: 1 elev, 1 år

To delstudier af skriveforløb i hele gymnasieklasser (biologi, samspil)

Sammenfatning, i tal:

- Elevdeltagere i længdestudier: 20
- Skoler: 3 folkeskoler, 18 gymnasieskoler

Empiri

Kulturorienteret etnografi:

1. Klasserumsobservationer, feltkommentarer
2. Lærer- og elevinterview om skriveundervisning og skriveerfaringer
3. Elevtekster set som social praksis (opgaver og noter)
4. Kontekstuelle data (uformelle samtaler, dokumenter)

Tekstorienteret etnografi

1. Elevtekster set som tekst og social praksis. Analyseenhed: Konstellationer (skriveordrer, elevtekster lærerkommentarer, talk around text-interview med elever)
2. Klasserumsobservationer, feltkommentarer
3. Kontekstuelle data (uformelle samtaler, dokumenter)

Teori- og metodeudvikling

Folkeskolestudiet

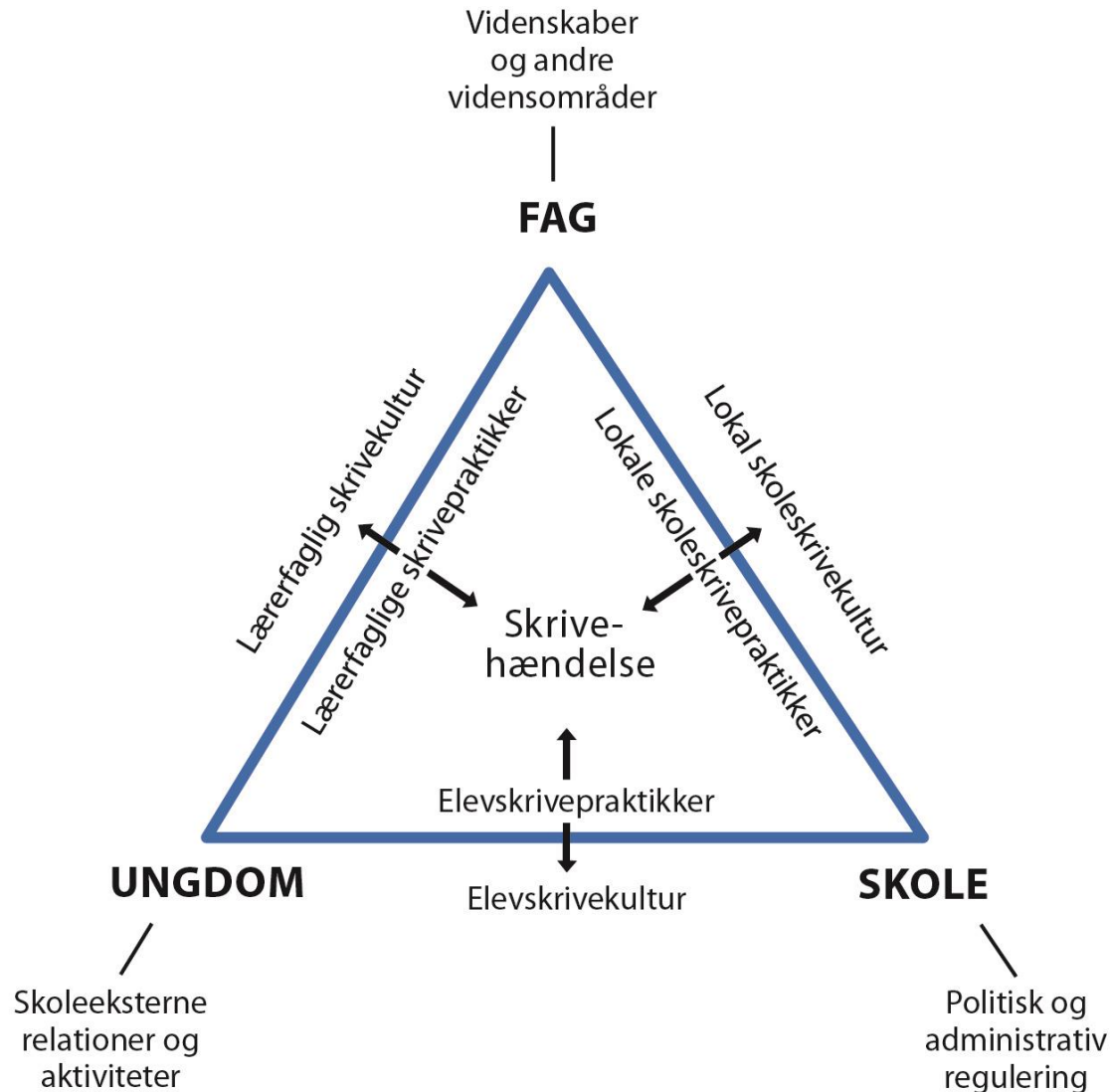
- Etnografisk metodologi – inspireret af New Literacy Studies: skrivehændelse, skrivepraktik, skrivekultur.
- Udvikling af triademodel (NLS, Vygotsky, Bakhtin): epistemologisk funktion, medierende værktøj for forståelsen af forskningsgenstanden
- *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*: triademodellen udviklet til en heuristik for dataanalyse.

Teori- og metodeudvikling II

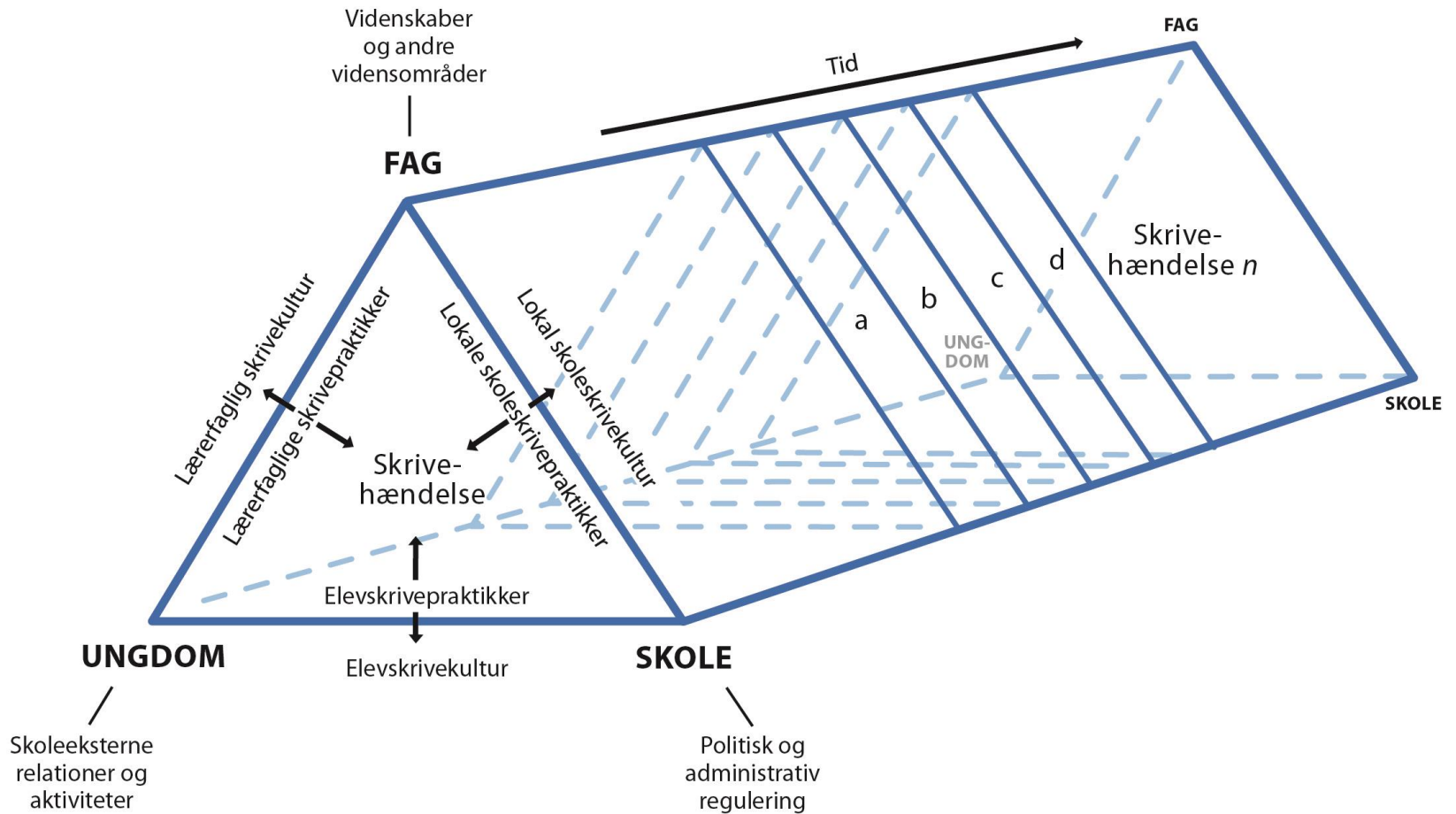
Gymnasiestudierne

- Længdestudier i et deltagerperspektiv:
Den ontogenetiske tidsskala (Burgess & Ivanič 2010):
tobleronmodellen som epistemologisk værktøj.
- Tekstorienteret etnografi:
Konstellationsmodellen udviklet som epistemologisk værktøj.
- *Eleveskrivere i gymnasiefag*: konstellationsmodellen udviklet til en heuristik for dataanalyse.
- *Skriverudviklinger i gymnasiefag*: tobleronmodellen som en heuristik for dataanalyse.

Triademodellen

Tobleronmodellen

Analysemodel for konstellationer

Analyseenhed	Anskuet som tekst	Anskuet som (fag)diskurs	Anskuet som social handling
Skriveordre			
Elevtekst			
Lærerkommentar			
Elevinterview			
Identitetsaspekter	Diskursivt selv	Forfatterselv/ autoritativt selv	Selvbiografisk selv

Kulturanalyse: projektopgaven

- Faglige skrivepraktikker:
 - Processtyring (problemformulering, logbog, interviewguides, ugeplan, synopsis).
 - Fremlæggelser (bred variation af semiotiske ressourcer og produktgenrer)
- Undersøgende arbejdsform, selvorganiseret elevarbejde. Tæt stilladsering:
 - Omfattende instruktionsmaterialer til arbejdsprocessen, lærervejledning i forberedelsestimer, arbejdsuge.
 - Præsentationer i interesseret klassefællesskab; respons fra lærere og kammerater.
- Didaktisk mål:
 - projektfaglig kompetence (styredokument). Ikke synligt fokus på kundskabsudvikling gennem læsning og skrivning.

Opposition - en kritisk begivenhed*

- Østskolen: en strategisk, eksamensorienteret skoleskrivekultur – som også præger de lærerfaglige skrivekulturer
- Elevskrivekulturen - identitet uden identifikation
- Projekt opgaven, en selvstændig og stærkt motiverende arbejdsform
- Klassens dygtigste og mest fagligt og didaktisk ambitiøse lærer
- Tema for klassesamtale: logbogen, et processtyringsværktøj
- Kritisk begivenhed: når denne situation forløber uproductivt, kan man forvente at mange læringsituationer vil være tilsvarende uproductive.

*Erickson 1977, Flyvbjerg 2010, Christensen et al. 2014)

Klassesamtale om logbog

“Hvorfor skrive logbog?”, spørger M [elev/EK].

Lærer sender sp. ud til eleverne. “Hvad skal den bruges til?” “Jeg skal se den for at jeg følge jeres proces.”

J: “Jeg synes ikke den har den store betydning, den trækker tiden ud.”

Anden elev: “fordi vi skal.”

Tredje elev: “bedre til retskrivning.”

Sofia: “rart at man kan se når man har lavet noget.”

O: “Hvorfor skrive det ned, så *har* man jo gjort det.”

Lærer: “Hvad har vi ellers brugt logbogen til i dansk?”

J: “Den har varet god nok når vi har skrevet ned om bøger og sådan.”

Lærer: “Vi har brugt den til tanker undervejs, evaluere, det er det samme nu, fastholde arbejdet, ikke miste overblikket.”

O: “Ja, skrive ned når man har talt med Elsebeth [informant for denne gruppe/EK], men hvorfor skrive ned *at* man har gjort det?”

Lærer: “holde fast i hvad man skal, skrive hvad man skal huske.”

J:’ “I logbogen skriver vi som Robinson Crusoe, en dagbog, forskel på det og en notesbog.”

Lærer sammenligner med log når man sejler.

Eleverne spørger hvorfor den så skal afleveres til lærer.

J: “Hvorfor behøver man at skrive hvad man har gjort. Når vi har Facebook og Twitter så kan jeg ikke se den store mening i at skrive ned til dig hvad vi har gjort.”

Lærer: “Det er en kontrolforanstaltning, den er med til at understøtte en karakter. Det er ikke lovkravet at I skal, det er jeres arbejdsredskab, så bruger vi den som lærere til at underbygge en karakter, se om alle har lavet lige meget, I bliver også vurderet på selve arbejdsprocessen, samarbejdet.”

(Observationsskema 28.1.10)

Feltkommentar

I pausen diskuterer hun logbogen med mig og siger at det egentlig er forkert med dette argument, for i praksis læser lærerne ikke logbøgerne og bruger dem heller ikke til at give karakter ud fra. Den egentlige mening er at eleverne skal lære at strukturere deres arbejde.

(Feltkommentar 28.1.10)

Kulturkonfliktens temaer

- Ejerskab og magtudøvelse:
 - styre og reflektere over egen proces vs. lærerkontrol og karaktermål
- Genrekamp om forståelse af logbogen
 - Dagbog: identitetsdannelse og selvrefleksion – det private livs genrepraktik
 - Notesbog: strukturere og bevare viden – skoleskrivekulturens genrepraktik
 - Logbog: styring af selvregulerede arbejdsprocesser – det problemorienterede projektarbejdes genrepraktik

Kultur- og tekstanalyse: Sofiacasen*

- Overordnet fagkulturanalyse (styredokumenter). Suppleres af konkrete kulturanalyser i *Skrivekulturer i folkeskolens niende klasse*.
- Analyse af to konstellationer der spænder over overgangen fra folkeskole til gymnasium.
- Skriveridentitetsudvikling over 4 år antydnet i artiklen. En lang række af konstellationer.

*Krogh, E. (2014). Overgangen fra grundskole til gymnasium: En elevskrivners håndtering af skiftende skrivekulturer og positioneringer. Andersson et al. (red.). *Mångfaldens möjligheter. Litteratur- och språkdidaktik i Norden*. (Texter om svenska med didaktisk inriktning 11.) Göteborg: Nordiska nätverket för modersmålsdidaktik (NNMF) & Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning (SMDI). S. 156-180

Konstellations-
analyse Sofias klumme

Perspektiver Analyseenhed	Tekst	Fagdiskurs	Social handling
Skriveordre	Klumme med selvvalgt rubrik; modeksempel	Hverdagstema (fordomme). Genrebeherskelse	Prøvetræning
Elevtekst	Kombination af skrivehandlinger: evaluering, fortælling, forklaring, redegørelse, argumentation. Positionerer sig som kunstner, bekender og sokratiske pædagog. Selvironisk og oprigtig ungdoms stemme.	Positionerer sig med autoritet i dobbelt forstand: i forhold til ungdomskulturel hverdagsdiskurs, og i forhold til skolediskurs og danskfaglig diskurs (genrebeherskelse).	Adresserer såvel lærer som alment ungdomskulturelt publikum. Afbalancerer strategiske (skolekulturelle), formorienterede (fagkulturelle) og indholdsorienterede / kommunikative (elevskriftkulturelle) praktikker.
Lærerrespons	Fejlrettelse: ortografi, ordvalg, syntaks.	Topkarakter for alle vurderingskriterier undtagen korrekthed og orden.	Topkarakter. "Kan ikke lære dig mere"
Elevinterview	Ønsker at udfolde sig kreativt i skrivningen.	Søger udfordringer i skrivningen	Medierer en strategisk skolediskurs og personlig udfoldelsesdiskurs. Overskridende indsigt.
Identitetsaspekter	Peger på diskursivt selv	Peger på <u>forfatterselv</u>	Peger på selvbiografisk selv

Forskningsbidrag skrive(r)udvikling

- Burgess, A. & Ivanič, R. (2010). Writing and Being Written: Issues of Identity Across Timescales. *Written Communication* 27: 228-255.
- Ongstad, S. (2007). En kritisk studie av begrepet skriveutvikling. Matre, S. & Hoel, T.L. (red.). *Skrive for nåtid og framtid*. Trondheim: Tapir. Ivanič & Burgess 2010
- Sommers, N., & Saltz, L. (2004). The novice as expert: Writing the freshman year. *College Composition and Communication*, 56(1), 124-149.
- Evensen, L.S. (2006). Hvordan ser vi på utvikling av skrivekompetanse? Som stadier, som sprang, som orkestrering? Matre, S. (red.). *Utfordringer for skriveopplæring og skriveforskning i dag*. Trondheim: Tapir akademisk forlag. 14-23.
- Prior, P. (1998). *Writing/ Disciplinarity. A Sociohistoric Account of Literate Activity in the Academy*. New York and London: Routledge.